Број 167 У Новом Саду, у среду 30. јула 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан данкута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За оглашавање плаћа се по 12 пот. од сваке једнопаталних ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 21

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Великобечкеречки посланик наименован.

Вел. Бечкерек, 28. јулија

Дочекали смо и то, да се за наш народно-црквени сабор наименује посланик. Разуме се, да се то могло догодити само у темишварској епархији. Удружени либерали и алмажани прогласили су либерала дра Милоша Ђорђевића, без избора за једногласно изабратог посланика вароши Великог Бечкерека Они су то учинили газећи закон, јер су се уверили, да ће на избору срамно да пропадну. Но варају се, ако мисле, да се такав посланик у нашем народно-црквенот сабору може одржати. Ако би се овако шта могло одобрити, онда бисмо дочекали да нам у сабору седе само наименовани посланици. Председници изборних одбора могли би под било каквим изговором да одбију остале кандидате и онда једног кандидата да прогласе за једногласно изабратог посланика. Као што се види, велико бечкеречки удружени либерали и алмажани пронашли су врло згодан начин, да се изигра народна воља Али узалудан им је труд. Помоћи се не могу, а остају осрамећени и обрукани у очима српског народа.

Кад је досадашњи велико бечкеречки посланик, Јоца Глигоријевић дао оставку, либерали и алмажани трубили су, да је радикалима одзвонило у Великом Бечкереку. То су причали у својим листовима Али су се јако преварили у рачуну. Срби у Великом Бечкереку свесни су и уверени, да је програм српске народне радикалне странке извађен из народне душе. Због једног човека нису хтели да напусте по српски народ спасоносна радикална начела Либерали и алмажани збацише — газећи автономне прописе — законити управу црквене општине и поставише привремени одбор уз употребу полицијске помоћи. Тако да су се они осигурали, да они руководе избором посланика. Епархијски административни одбор у Темишвару расписао је нов избор посланика у врло кратком року. Тек два-три дана пред избор дознало се, да је избор посланика одређен за 28. јули о. г. Није се дало радикалима, да се спреме за избор.

Но либерале и алмажане изненадише ратари у Вел. Бечкереку. Они сами одлучише, да истакну радикалног кандидата у особи Данила Панића, варошког сенатора. Ратари су хтели тиме да докажу, да се они нису поводили за једном личношћу, него да је њих руководио само програм српске народне радикалне странке. Иако је било кратко време, радикална се странка спремила за избор. Конференције и збор српске народне радикалне странке беху врло добро посећене, а конференције либерала и алмажана као и њихов збор, врло слабо На збору радикалне странке владало је велико одушевљење. Говори дра Славка Милетића, Јаше Томића, дра Миливоја Бабића и осталих изасланика посланичког клуба српске народне радикалне странке утврдише радикалне бираче и осоколише за борбу. Видевши то наши противници збунише се и одлучише, да по сваку цену прогласе дра Милоша Ђорђевића за изабратог посланика.

Наметнути управни одбор решио је, да се избор посланика обави на основу бирачке листе од 1907. године, иако у 42. §-у изборног закона изреком стоји, *да се накнадни избор посланика обавља по оној истој бирачкој листи по којој је и први избор обављен.* Пошто је први избор обављен по бирачкој листи од 1906. године, то је овај избор морао бити обављен по истој листи. Али то је либерално-алмажанској клики јако сметало, јер по тој листи њихов кандидат није бирач. Њима је била згоднија листа од 1907 јер у њу није уврштен радикални кандидат, Данило Панић. Као што се види, наметнути управни одбор погазио је закон, кад је наредио, да се избор обави по листи од 1907. године

Али алмажанима и либералима није ни то било доста. Знали су, да ће ипак пасти, па зато су закључили, *да одузму бирачко право свима члановима суспендоване црквене скупштине и одбора. Тако су одузели бирачко право 120-рици скупштинара и 24-рици одборника.* Није истина, да су суспендовани одборници и скупштинари изгубили бирачко право. Епархијски административни одбор темишварски није то ни изрекао у свом решењу. Но да је и изрекао, и онда не би наметнути управни одбор имао право, да спречи њихово гласање, јер су они уложили призив против суспензије, па према томе то решење није правом ћно, а док није правомоћно, не може се извршити. Међу тим сви они бирачи, који су уврштени у бирачку листу од 1906 године, имају бирачко право у сваком случају, то им се не може никако одузети право за избор посланика, док год траје садашња саборска периода То се јасно види из 42. §-а изборног реда. Мандат новоизабраног посланика само је продужење мандата бившег посланика, па зато изборни ред изрично наређује, да исти бирачи бирају посланика при накнадном избору.

Треће и најкрупније насиље наметнутог управног одбора је *одбијање кандидатуре Данила Панића.* Изборни одбор нема право, да решава, је ли пријављени кандидат бирач или није. Његова је задаћа, да само утврди, је ли кандидат уредно пријављен, да га пријави бирач потпомогнут 5-рицом других бирача). Ствар је сабора, да реши, има ли изабрани посланик својства за то место. Сабор верификује мандат а не изборни одбор. Међутим изборни ред у 40. §-у врло јасно каже: ко може бити посланик? Мора да је припадник карловачке митрополије, да има 24 године, да зна читати и писати и тако даље, а нигде не стоји, да мора пред изборним одбором исказати, да је и бирач. Великобечкеречки изборни одбор повредио је право сабора, да верификује посланички мандат. Тај наметнути одбор ставио се над сабор, кад је решавао, ко може бити кандидат. То је врхунац насиља и самоволе, за коју мора тај одбор примерно да буде кажњен. Таково насиље не сме се оставити некажњено, јер би иначе изборни одбори именовали посланике, као што је сада учињено у Великом Бечкереку.

Председник том изборном одбору био је Паја Ристић, а чланови су му и свештеници. Не чудимо се Паји Ристићу, он не схваћа, какво је чудо починио, али како су смели и могли свештеници да дозволе то? Али Паја Ристић отишао је и даље. *Он није дозволио на захтев 20-рице бирача, да се гласа тајно цедуљом,* иако изборни ред (29 §.) то изрично наређује. *Он у опште није дозволио гласање.* Није се гласало, јер Паја Ристић тврди, да се не гласа кад има само један кандидат. Он не зна, да се гласати мора, док год има бирача, који желе гласати. Лепо ти је он све удесио. Једног кандидата је одбио, остао је дакле по његовој милости само један, а тог једног он без гласања прогласио је за једногласно изабраног посланика То се неће ни у Турској догодити.

У своме бунилу заборавили су либерали и алмажани и на пропис 30. §-а изборног реда. Ту је прописано, да се у записнику мора означити, *колико има бирача свега, колико је дошло на избор, колико је гласало и колико је добио сваки кандидат.* О свему томе нема у записнику ни трага, а није ни могло бити, кад Паја Ристић и његови саветници нису нашли за потребно, да утврде, колико је бирача дошло на избор; јесу ли бирачи, оних 20—30 присутних либерала и алмажана, који су желели Ђорђевића, нити је пустио, да бирачи гласају. А и нашто ће гласање, кад Паја Ристић и другови хоће да Ђорђевић буде посланик! Може ли бити веће бруке од ове? Но та је брука тако велика била, да су се и неки присутни нерадикали згрозили и отворено осуђивали ово нечувено безаконе.

Али шта мари Паја Ристић и другови? Видевши оно грдно огорчење присутних бирача, дозваше жандаре. *Тек кад су се појавили жандари са натакнутим бајонетима и опколили изборни локал,* дошао је др. Милош Ђорђевић и примио тај срамни мандат. Кад је долазио, дочекали су га бирачи са ужасним узвицима: апцуг! Њему „једногласно изабратом посланику“ довикивали су бирачи, да је то срамота и брука а од силних узвика „Живео Панић!“ проламао се ваздух, те се речи „једногласно изабратог посланика“ нису могле ни разумети. Али Ђорђевић хоће да има мандат, па се не стиди, а довео је и жандаре — да би огорченим бирачима пролио крв. Али вара се Ђорђевић, ако мисли, да се са оваким прљавим мандатом може одржати у сабору ма и један дан. Наименованим посланицима нема места у сабору. То је пак сваки могао да се увери, *да је огромна већина присутних бирача била за Панића и да би Ђорђевић срамно пропао Њему је дао мандат један привремени управни одбор, кога је наименовао алмажански епархијски административни одбор. Дакле наименовани управни одбор наименовао је посланика.* Ако либерали и алмажани имају ма и најмање свести, они ће се и сами стидети овог покора, који их је у Бечкереку коначно сахранио.

Овај је избор доказао, *да је радикална странка у Великом Бечкереку јака* а да су либерали и алмажани способни да почине највећа безакоња. Неки чланови управног одбора тврде, да их је тако научио сам владика Летић. Не знам, је ли то истина, али свакако треба владици Летићу дати прилике да пред сабором то потврди или опровргне. И сами чланови управног одбора, па и председник Паја Ристић, говорили су, да се не слажу с оваким избором, али морају тако, јер тако хоће њихове вође — демократе. Кад су демократе — алмажани тако сигурни били за своју победу, што нису дозволили, да се гласа? Али то је баш оно, чега су се бојали. Српска народна радикална странка може да се поноси својим успехом у Вел. Бечкереку, јер је народ с њом. Она мирно очекује нов избор, да докаже своју јачину и свест, а до новог избора мора доћи, јер наименованом посланику у сабору нема места.

Евала бечкеречким радикалима. И овом су приликом доказали, да су свесни а умеју да се боре за народна права.

Мита Клицин.

Српска застава у Хрватској и Славонији.

Славонија 25. јула.

„Застава“ је пре неки дан пренела из „Радикала“ једну белешку о истицању застава за карловачкој српској гимназији, приликом отварања српског народног црквеног сабора.

На ту белешку окомио се „Србобран“, па се нашао и неки „домишљан“, да упита том приликом радикале, зашто не истакну српску заставу на новосадску српску гимназију. Да није заједљивост казивала у перо том „домишљану“ оно глупо питање, ми бисмо рекли, да је крајње незнање У Угарској не смеју да истичу своје заставе ни много и многобројнији Немци, Румуни и Словаци, а забога могли би Срби Јамачно увиђа и сам „Србобранов“ домишљан, да је у својој злоћи избацио једну грдну глупост.

Међутим у Хрватској и Славонији сасвим друкчије стоји са српском заставом Овде је она призната и Срби имају права истицати је Па крај свега тога и у прошлости и данас наносене су честе повреде и оном признању и праву српске заставе у Хрватској и Славонији Питамо ми те самосталске „домишљане“: када су они устали у одбрану права српске заставе било у земаљском сабору, било у хрватској коалицији, у којој су, као што сами воле да истичу, врло важни чиниоци?

Даље ћемо да упитамо Србобранске „домишљане“: Кад је на српској школи или цркви у Загребу, Карловцу, Сиску Петрини, Вараждину и т. д. српска застава истакнута била? Та све су то домене, ако не самосталске, а оно коалирске, па зашто, зашто? Нека изволи па puhani триумвират србобрански са српском тробојком доћи у Огулин, Слун, Оточац, Госпић, па и у Петроварадин!

А што се српска застава ипак сме да виђе у Карловцима па и у Земуну, Митровици и другим сремским местима то је баш и управо заслуга никога другога — већ српске народне радикалне странке и њеног родољубивог и пожртвованог рада. Српска је радикална странка умела и знала пробудити српску свест у Срему, а умела ју је до дана данашњег будну одржати, па ће то и у будуће чинити А сав труд клике самосталске, да се Срби у Срему по право славо Хрвате, остаће безуспешан Главни би задатак те клике био, да се запуте по Горњој Крајини, па да тамо пробуде праву српску свест, јер тамошњи неуки граничар називље се: и православни, и прекославни, и Влах, само ретко. врло ретко својим правим српским именом.

Јест, кад би смели! Јер су онај кукавни народ тако запустили, тако занемарили, да се томе народу у многим местима већма допада гукање франковачко него ашиковање самосталско.

Напред дакле „домишљани“ srbobranski, самосталски, на посао, ако смете!

Бранислав.

Епископ Богдановић и мађарска православна црква.

„Будапешти Хирлап“ у своме броју од уторника има ову белешку: „Званичан лист великосибињског румунског митрополита „Телеграфул Роман“ пише: Као што смо из безусловно сигурног извора извештени, угарска влада је Богдановића зато кандидовала за карловачког патријарха, јер се Богдановић обвезао, да ће у случају свога избора с пуном снагом потпомоћи образовање православне мађарске цркве, што јако лежи на срцу угарске владе. Успостављању православне мађарске цркве не стоји ништа на путу, само је та тешкоћа, што не могу да добију свештеника, јер су православни румунски и српски свештеници дужни служити на свом црквеном језику, дакле румунски и српски. До сада православни епископи нису хтели да рукоположе свештеника, који би служили на мађарском језику, сад се пак Богдановић подухватио тога и зато угарска влада на мерава, ако Богдановић буде патријарх да мађарску православну цркву, која је до сада била под прквеном јурисдикцијом румунског арадског епископа, потчини карловачкој патријаршији“. Ми у ову вест не верујемо, но свакако би епископ Богдановић требао, да о овоме проговори.

Увек стари.

Лаже, лаже и лаже Не треба ни да се каже — ко. Свак зна, да се то у првом реду може тицати само — „Браника“ И то као обично лаже тако, да сам себе утерива у лаж. Каже, но не само да каже, већ је и написао: Ђорђевић једногласно изабран у Вел. Бечкереку а радикалски кандидат срамно је пропао. Кандидат — па ко га је кандидовао?! Тек нека га је морао кандидовати. Па зарнису ни ти гласали за њега, кад је Ђорђевић изабран једногласно? Ну немојте то ми лити Казаће вам „Браник“ сам: „Радикалски кандидат, што ни је бирач — одбијен.“ Сад разумете оно „једногласно“ „Браниково“? Не? Чудо! Па кажемо вам „Браниково“ једногласно“. Други сав свет би казао: Ђорђевић као једини кандидат проглашен је за посланика. Та избора није ни било! Е, а како би онда „Браник“ казао, да су радикали „срамно пропали“? Да задовољи своју злоћу казаће „Браник“ глупости, најпровидније лажи, па ма одмах у истом реду сам себе утерао у лаж. Такав вам је, па ето ти Такав се родио, такав ће се и искрзати. Увек стари .. Стој није баш! Баш у том истом свом последњем броју има нечега новога за њега Замислите признаје истину! Је ли могуће? Видим вас већ како се изврћете од чуда, али тако је. Ено црно на бело стоји па и дебелим и обичним словима, па и неколико пута: Нисмо виспрени! Нешто за нас старо, а у „Браника“ ново (разуме се: признање истине)

Испраћај српских војвода.

„Трговачки Гласник“ пише: У суботу у вече отпутовали су брзим возом десетак војв да српских чета Старе Србије и Македоније да се врате својим кућама Као што је познато, војводе су после проглашења устава у Турској дошли у Београд да се мало одморе, те су се пријавили свд посланику турском Ф ти паши и с њим споразумели односно повратка у своју ужу отаџбину. Пошто је било објављено у новинама да ће војводе отпутовати у суботу у вече из Београда са брзим возом за Скопље и Солун, то се још на један сат пре поласка скупио силан свет на станици, да достојно испрати људе који су заложили своје главе и ставили живот на коцку у одбрану српског живља и српског имена у Старој Србији и Македонији. Они силни узвици „живео“ и „хвала вам браћо“, који су спонтано и једнодушно излазили из хиљаде грла српских грађана на београдској станици, ноћу, најбољи су докази признања и благодарности наше. То није била званична Србија него народ српски из разних крајева, који је дошао да поздрави своје људе, своје јунаке, да им благодари на досадањем труду и пожртвовању за отаџбину, и да их још више осмели на даљи рад за српску ствар, и ако не пушком и ножем, а оно у другом правцу, према духу времена и приликама. На станици је био и огроман број старосрбијанаца и македонаца који живе у Србији; и они су били одушевљени, и они су поздрављали своје борце и клицали им: живели Све просторије железн. станице, перон, кафана, чекаонице па и сама пруга, све је то било пуно света оба пола, те је и воз по сата доцније пошао „Живели“, „збогом“, „хвала“ разлегало се на станици са свих страна, све док се воз у ноћи није изгубио.

---

† Софија Цоца Ђорђевићка.

Из Београда јављају, да је умрла чланица Народнога Позоришта Софија Ђорђевићка, названа Цоца. Покојница беше једна од најбољих глумачких снага у београтском Народном Позоришту Са своје до крајности природне, неусиљене игре беше веома омиљена код бе гратске публике. Зимус је била и код нас са београтском дружином и играла је прву улогу у Голготи. Њена смрт губитак је за целокупно Српство. Погреб јој беше величанствен. Веле да толико света није видео Београд још од Таушановићева погреба Вечан јој спомен!

Скопље у пламену.

У Скопљу је избио јак пожар, који је до 1000 кућа претворио у прах и пепео Узрок пожару је непознат.

Скидање са звања великога кнеза Николаја.

Из Петрограда јављају, да је пре два дана објављен царев указ на великога кнеза Николаја Николајевића. У указу се вели, де се кнез скида са свога звања. Био је претседник одбора за земаљску обрану И вели се да је то учињено с обзиром на то, што ће се преиначати одредбе о одбору за земаљску обрану и што ће се реорганисати ратно министарство. Овај одлучан поступак царев свакако је последица онога говора октобристе Гучкова у Думи о штетном газдовању великих кнезова у Русији.

Ухваћен помоћу отиска прстију.

У Стоном Београду ухвати полиција једну сумњиву особу и нађе код ње 400 круна. На питање откуда му новци, одговори дотични, да их је сам зарадио. Полиција посумња у његов исказ, узме отисак његових прстију и пошаље га будимпештанској варошкој капетанији. Ова прегледа отисак и утврди, да је речена особа злогласни разбојник Фрања Боди, који је већ тринаест година одлежао у затвору и кога и сад полиција тражи на све стране ради нових преступа његових.

Женска посла

Париске телефонискиње су недавно упутиле молбу на министра поште и телеграфије и затражиле, да им не оставља за надзорнице жене него мушкарце. Женска надзорница је увек тиринка и кадра је сву срџбу излити на млађе, ако само нађе у ових лепшу хаљину, шешир или ма и само једну машну. Надзорница би само онда мога бити непристрана, кад би увек била лепше обучена, кад би је мушкарци боље пазили него млађе телефонискиње. И зато су сад све телефонискиње, које такођер дају на своју спољашност, изложене код женске надзорнице силним неправдама Женска посла!

Време

Према телеграфском извештају од 11. августа може се очекивати променљиво, умерено на много места пљусак.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина

БУДИМПЕШТА, 11 августа 1908. год. (Брзојавни извештај).

Готова роба

Раж прве каквоће 18 кр. 80 п. до 18 кр. 90 п.

Раж средње каквоће 18 кр. 60 п. до 18 кр. 70 п.

Јечам за храну 15 кр. 10 пов. до 15 кр. 80 пов.

Јечам за пивске циљеве — кр. — п. до — кр. — п.

Зоб прве каквоће 16 кр. 70 п. до 16 кр. 90 п.

Зоб средње каквоће 16 кр. 30 п. до 16 кр. 60 п.

Кукуруз домаћи 15 кр. 60 пов. до 15 кр. 75 п.

Термини

Жито за октобар 22 кр. 28 пов до 22 кр. 30 п

Раж за октобар 1908. 23 кр 06 п. до 23 кр 08 п.

Кукуруз за август 1908. 15 кр 35 пов до 15 кр. 38 п.

Све од 100 кила

КРОМПИРА

нова роза, рана нуди вагонима најјефтиније

Александар Мудрок.

928 8 – **Митровица (Срем).**

ТРГОВИНА
ШПЕЦЕРАЈА, ДЕЛИКАТЕСА РАЗНИ БОЈА
И КРАТКЕ РОВЕ
СВЕТОЗАРА ПОПОВИЋА
И ДРУГА
У БАЧ-СЕНТОМАШУ главна пијаца
КОД ЛАВА
потребују **2 научењака** (шегрта из добре куће. Могу одма ступити.
969 2 3

Ко жели, да купи или да прода **кућу**

Ко жели, јефтин **новац** на амортизацију.

Ко жели да купи или да прода **земљу, имање или посед.**

Ко жели, свој **живот** обезбедити и т за случај **смрти** или **доживљења,** као и **мираз** деци.

Ко жели, да своју **кућу** и сав свој економски посед **паушално** против пожара осигура, нека се обрати на прву српску агентурну и комисионарну радњу

КОСТЕ ШИПОША

у Новом Саду Змај-Јовина улица бр. 9.

937 3–12

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.